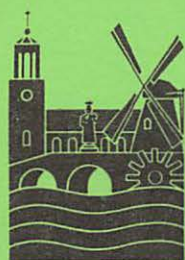

Heemkunde Vereniging

**MAAS
EN
SWALMDAL**

1985 **4**

Arnoud Lormoas '83

Beesel/Reuver/Belfeld/Swalmen

Postbus 4643
5953 ZG Reuver

**MAAS
EN
SWALMDAL**

3e jaargang

nr.4 1985

REDAKTIE

PAUL BLOEMEN

JAN GEERLINGS

LOE GIESEN

TYPEWERK

MIA DORSSERS

REDAKTIE-ADRES

WITTEBERGSTRAAT 54

BEZORGERS

SWALMEN - BEESEL

JAN GEERLINGS

REUVER

WILLY V.D. ENG

BELFELD

TWAN ERNST

Inhoud

Van de redactie	blz 56
Programma	blz 57
Heemkundig Allerlei	blz 59
Historie	blz 64
Archeologie	blz 69

Van de redactie

Traditiegetrouw is de meeste kopij in dit nummer weer afkomstig uit de archeologische hoek.

Nog steeds blijken dialektologie, genealogie en historie bij het inleveren van kopij achterop te lopen, diverse oproepen ten spijt. Dit betekent overigens niet, dat er op die terreinen geen mensen actief met studie-objecten bezig zijn. Integendeel!

Wellicht, dat lange winteravonden enkele leden tot (schrijf)dadendrang zullen inspireren, zo hopen wij tenminste.

Verheugend nieuws uit de persoonlijke sfeer is, dat onze redactionele medewerkster Mia Dorssers en haar man Thijs onlangs gezinsuitbreiding hebben gekregen.

Wij wensen hen en hun kleine Dickie veel geluk en de beste wensen van de redactie vergezellen hen in de toekomst.

Rest nog te vermelden dat redactielid Loe Giesen verborgen talenten blijkt te bezitten.

Hij blijkt niet alleen handig te zijn in de omgang met de fotocamera, maar ook nog aardige pentekeningen te kunnen maken.

de redactie

GEZAMENLIJK JAARPROGRAMMA 1986 VAN DE HEEMKUNDE
VERENIGING MAAS EN SWALMDAL EN DE MILIEU EN HEEM-
KUNDE VERENIGING SWALMEN.

14. jan. (dinsdag) Dialezing: "Ontwikkeling van het M.E. kasteel in Engeland en parallellen met kastelen uit onze omgeving", door Loe Giesen. Aanvang 20.00 uur in gemeenschapshuis "de Schakel" te Reuver.

25 febr. (dinsdag) Dialezing: "De geologische opbouw van de bodem in het Maasdal tussen Tegelen en Roermond". Aanvang 20.00 uur in het gemeenschapshuis "de Schakel" te Reuver.

17 maart: (maandag) Ledenvergadering (jaarvergadering) van Heemkunde vereniging Maas- en Swalmdal om 20.00 uur in het gemeenschapshuis "de Schakel" te Reuver.

April: Excursie naar Maaseik (België).

Mei: Busexcursie naar het openlucht museum te Arnhem, speciaal voor de expositie "Boerderijen bekijken" en het historisch boerderij onderzoek in Nederland.

Mei: Presentatie van het Jaarboek 1985 van de Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal.

Juni: Fietstocht naar Thorn.

Juli-aug: vakantie.

September: Busexcursie naar Naarden en het Muiderslot.

Oktober: Ledenvergadering van de Heemkunde vereniging Maas- en Swalmdal en herfstwandeling met I.V.N.

November: Film over het boeren leven in het verleden.

December: Lezing over steen- en pannenovens door drs. Teeuwen uit Venlo.

Lezing 14 jan. door Loe Giesen.

De ontwikkeling van het kasteel in Engeland en parallellen met enkele kastelen in de directe omgeving.

Aan de hand van enkele tientallen kastelen in Groot Britanië worden opkomst en ontwikkeling van de middeleeuwse burcht behandeld, van motte tot concentrische vesting.

Puntsgewijs komen enkele van de vele facetten aan de orde, van het bouwen, bewonen en verdedigen van het slot. Hierbij zal worden geprobeerd om af en toe een vergelijking te maken met kastelen en versterkte woonhuizen tussen Venlo en Roermond.

Aanvang 20.00 uur in gemeenschapshuis "de Schakel" te Keuver.

Vervolgcurcus Archeologie:

Curcusleider: W. Luys.

Curcus data : 07-04, 21-04, 12-05, 26-05.

Curcusplaats: gemeenschapshuis "de Schakel".

Inhoud:

Les 1. Archeologische Landesaufnahme.

Les 2. Bewoning in de Steentijd o.a. bekijken en determineren van vuurstenen voorwerpen.

Les 3. Bewoning in de Brons- en IJzertijd met o.a. tekenen van aardewerk en bezoek expogem. huis.

Les 4. Bewoning in Romeinse tijd. (klankbeeld).

Les 5. Bezoek archeologische expositie of vertoning videoband opgraving. (datum in nader overleg)

De curcus is zodanig van opzet dat deelnemers die de basiscurcus niet hebben gevolgd, d.m.v. een instaples op stencil alsnog hieraan kunnen deelnemen.

Kosten: Voor leden f 10,00 en voor niet leden f 17,50 (incl. lesmateriaal, excl. entree mudeum).

Notulen van de ledenvergadering van de Heemkunde
vereniging Maas en Swalmdal, gehouden op 28-10-85.

Afgemeld: J.Sanders, R.Sanders en H. Verkoyen.

1. Opening: De voorzitter opent de vergadering met de treurige mededeling dat op 25 okt. j.l. ons lid Dhr. Fr. Erdkamp uit Belfeld op 54 jarige leeftijd plotseling is overleden. Hiervoor wordt een minuut stilte in acht genomen.
2. Notulen vorige ledenvergadering d.d. 11-02-85:
Op een punt uit de rondvraag kan worden meege-
deeld dat we de D.H.O. akten van de Getrudispa-
rochie uit Beesel eindelijk mogen kopiëren van
het kerkbestuur. Dit zal zo snel mogelijk ge-
beuren.
3. Verslag lopend boekjaar m.b.t. Jaarboek 1984:
Jaarboek 1984 vertoont nog een tekort, dit wordt
echter goed gemaakt door de totale boeken ver-
koop van de voorgaande jaarboeken en "de Laatste
Loodjes".
4. Machtiging van de leden om een lening aan te
gaan voor Jaarboek 1985:
In het verleden hebben we hiervan nog geen ge-
bruik hoeven te maken. De leden gaan akkoord met
een machtiging voor een lening van max. f 5.000,-
t.b.v. Jaarboek 1985.
5. Begroting 1986:
Deze begroting laat f 26.000,-- aan inkomsten
en f 25.000,-- aan uitkomsten zien. Er is dus
een groot overschot van f 1.000,-- .
Deze begroting wordt ter kennisname aangenomen.
6. Bestuursverkiezing:
Regelementair aftredend zijn: Ger Geerlings,
Jan Coopmans en Jan Geerling. Niet meer herkies-
baar zijn Jan Coopmans en Jan Geerlings.
Als nieuwe kandidaten hebben zich beschikbaar
gesteld: Henri Smeets en Frans Sloezen.

Ger Geerling, Henri Smeets en Frans Sloezen worden bij acclamatie als bestuursleden gekozen.

De voorzitter bedankt vervolgens de scheidende bestuursleden voor het werk dat ze voor de vereniging hebben gedaan.

7. Mededelingen van de voorzitter:

- Op 24 oktober j.l. bestond de vereniging 5 jaar. Om dit feit te vieren worden alle aanwezigen getrakteerd op koffie met vlaai.
- De werkgroep archeologie is momenteel bezig met schansenonderzoek in de regio.
- Het "Ruivers Laesplenske" is voor leden te koop bij Ab van Dijk à f 10,-- opgeplakt en à f 7,50 niet opgeplakt.
- Voor het historisch boerderij onderzoek hebben we nog mensen nodig.
- We zoeken een ander verenigingslokaal voor exposities en als werkruimte. Een ruimte in de St. Jozefschool te Beesel of in het oude gemeentehuis te Belfeld is binnenkort mogelijk.

8. Rondvraag:

Hiervan wordt geen gebruik gemaakt.

9. Sluiting.

Na afloop van der vergadering wordt een video opname van de presentatie van Jaarboek 1985 te Reuver gedraaid.

Deze opname is gemaakt door de Filmgroep Beesel.

EXCURSIE NAAR KASTEEL KEVERBERG.

Ongeveer 40 geïnteresseerden namen deel aan de excursie op zondag 15 september naar kasteel Keverberg te Kessel.

Hoewel het weer direkt voor en na de bezichtiging slecht was bleef het tijdens de eigenlijke rondleiding zelfs zonnig!

Dit uitstapje was eigenlijk een voortvloeisel van de lezing die dhr. Ton Hendrickx op 17 december van het vorige jaar hield. Het lukte hem prima om hierop aan te sluiten, zonder dat het voor de 'nieuwkomers' te moeilijk werd.

Tijdens de 'omsingeling' van de burcht benadrukte hij het belang van het slot voor de oostzijde van de Maas. Vele boerderijen en personen hebben tenslotte een verre band met het land en de heren van Kessel.

Behalve de historie kwamen ook diverse bouwkundige aspecten aan bod. Helaas worden deze aan de

buitenzijde veelal onttrokken door de historisch onverantwoorde begroeiing van de kasteelheuvel.

Voor iedereen die het kasteel in zijn volle glorie wil zien is deze tijd van het jaar dan ook het beste tijdstip.

Loe Giesen.

HERFSTWANDELING MAALBEEK.

De keuze voor de welhaast traditionele wandeling van IVN en Maas en Swalmdal viel dit jaar op het schitterende wandelgebied rond Maalbeek, op de noord-oostelijke grens van ons werkgebied. De weergoden waren de organisatoren (weer eens) gunstig gestemd. De meer dan 60 deelnemers begonnen de route onder een heerlijk najaars-zonnetje.

Vanaf café Maalbeek voerde de wandeling langs de steile hellingen van dit natuurgebied. De tijd van

het jaar zorgde voor een mooie versiering van dit landschap. Hoewel dit landschap tegenover zo'n 200 jaar geleden aanzienlijk veranderd is (vroeger waren hier uitgebreide heidegebieden), is de huidige biotoop zo waardevol, dat we hier heel zuinig op mogen zijn. Het is dan ook te betreuren dat dit landschap, dat tenslotte een publiek erfgoed is, niet door iedereen even goed behandeld wordt.

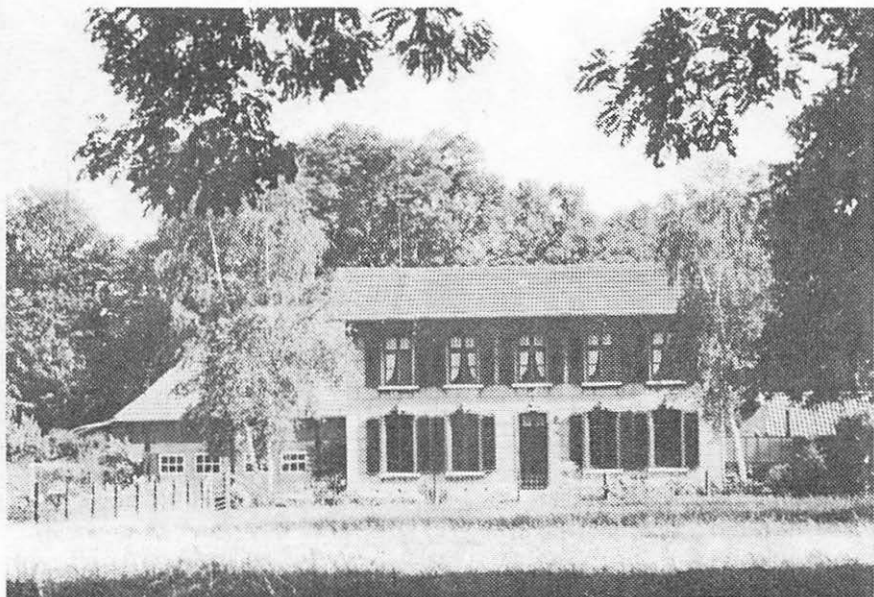

Wat velen overigens niet weten is het feit dat deze 'erfenis' pas sinds 1817 tot het Nederlands grondgebied hoort. Hierdoor wordt weer eens benadrukt dat onze geschiedenis zich niet laat beperken tot de huidige staats- en gemeentegrenzen. Een besef dat extra aktueel is met de naderende gemeentelijke herindeling. Een beslissing die er tenslotte ook toe kan leiden dat Belfeld, Reuver Beesel en Swalmen nog meer dan voorheen zullen kunnen en moeten samenwerken. Laten wij als vereniging het voorbeeld geven.

Loe Giesen.

HEIDENHEIM 200 JAAR.

Bij het doornemen van oude overdrachtsregisters kwam ik stukken tegen, waaruit blijkt dat boerderij Heidenheim deze winter zeker 200 jaar bestaat. Op 13 februari 1786 verkochten G.A van Dunghen en zijn vrouw hun 'goedt en bouwhoff genaemt de Waeterloo' aan Hoes Pollaert, Landscholtis van het ampt Montfort, en diens echtgenote.

Bij de overgedragen goederen hoorde 'voorders der vercooperen nieuwen aengeleegden bouwhoff genaemt Heijenbroeck, daerneffens suijsdoostwaerts gelegen, bestaande huijs, schuijre, stallinge, schoubbe mitsgaeders eene separate wooninge neffens schuijre'. In de akte is een clause opgenomen waardoor de kopers verplicht wordt vijftig pattacons te betalen'tot laste van Hermanus Leenders, tegenwoordig pachter op den

hoff Heijenbroeck'.

Aangezien op de in 1781 getekende landkaart van landmeter Smabers nog geen boerderij ten zuidoosten van Waterloo te zien is, moet de bouw van de hoeve tussen 1781 en 1786 hebben plaatsgevonden.

In ieder geval kunnen de bewoners met zekerheid op 13 februari de vlag buiten hangen.

Loe Giesen.

BOEKRECENSIE.

We vestigen de aandacht op het boek 'Bombardementen op de Maasbruggen te Venlo oktober-november 1944' door Harrie Keulards.

Het is een zeer rijk geïllustreerd fotoboek dat voor menigeen die geïnteresseerd is in historische publikaties over Midden-Limburg van belang kan zijn. De schrijver neemt ons mee naar de herfst van 1944 toen de Duitsers op de Westoever van de Maas verwoede pogingen ondernamen de geallieerde opmars te stuiten.

De spoor- en verkeersbruggen over de Maas te Venlo waren daarbij van vitaal belang. (De bruggen te Roermond waren op 13 en 28 oktober door bommen vernield, waarvan eveneens foto's zijn genomen).

De betekenis van de bruggen te Venlo lag enerzijds in de mogelijkheid tot fouragering en versterking van de Duitse troepen. Anderzijds waren ze voor hen de enigste weg terug naar de 'veilige' oostoever van de Maas als de nood aan de man mocht komen. Het is dus begrijpelijk dat men de bruggen zo lang mogelijk intact wilde houden. Voor de geallieerden was het zaak deze Duitse levensader zo snel mogelijk te vernietigen.

Als gevolg hiervan vonden zeer vele geallieerde luchtaanvallen plaats waarvan de bevolking niet verschoond bleef.

In het voorwoord zegt de schrijver deze duistere periode in de geschiedenis, na jaren van onderzoek, in boekvorm te hebben willen vastleggen. Dit gebeurt ten dele in kroniekvorm aan de hand van beknopte teksten.

Daarnaast is het boek voorzien van merendeels nog nooit gepubliceerde foto's, documenten en eigentijdse krantenartikelen, die een indringend beeld geven van de zware (mislukte) bombardementen en de gevolgen voor de stad Venlo.

Keulards heeft onder andere beslag weten te leggen op talrijke geallieerde vliegrapporten en instructies van vliegtuigbemanningen.

Op zich is dit zeer interessant - ook als bronnenpublicatie - maar het zou misschien toch beter zijn geweest wat minder van deze documenten af te beelden. Het is storend dat deze veelal niet voorzien zijn van onderschrift. Verder is het jammer dat geen rekening is gehouden met lezers die de Engelse taal niet machtig zijn: er is geen vertaling van de meest essentiële documenten.

Het deels weglaten van onderschriften is ook een gemis voor de lezers die niet bekend zijn met het aanzien van Venlo tijdens de oorlogsjaren.

Als voorbeeld nemen we pagina 165. Op deze bladzijde bevinden zich acht foto's van kapotte huizen en straten. De beschrijving gaat evenwel niet verder dan "Verwoestingen in Venlo". Een lezer die de toestand op de foto wil vergelijken met de huidige situatie zal er problemen mee hebben.

Het boek bevat vele, unieke foto's die een goede indruk geven van de enorme verwoestingen die in Venlo zijn aangericht ten gevolge van luchtaanvallen. Toch ook hierover enige opmerkingen. Met de vele foto's van goede kwaliteit staan een aantal andere in schril contrast.

Zelfs als we rekening houden met het gegeven dat we niet zoveel keuze hebben uit oorlogsfoto's, dan nog is het opvallend dat sommige, groot formaat foto's onduidelijk zijn terwijl de kleine foto's ernaast wel duidelijk zijn (b.v. blz.18).

Daarbij komt dat ik op deze pagina niet het belang zie van uitvergroting van juist deze opname. Ik denk dat niemand het de schrijver of uitgever kwalijk genomen zou hebben als de onduidelijke, grote foto's verkleind, vervangen of weggelaten zouden zijn.

Onscherpte bij oude foto's kan een excuus zijn; bij recente opnames echter niet (zie achterkant boek, binnenzijde van de omslag).

Voor de gemiddelde lezer zou het wellicht beter zijn geweest als er in plaats van onscherpe foto's en/of een aantal documenten, verhalende tekst geplaatst was. Nu hebben we beknopte tekst met zo'n veelheid aan informatie dat het leesplezier er onder lijdt.

Het is dan ook een boek dat eerder het karakter heeft van een naslagwerk dan van een vlot geschreven documentair verslag.

Een verdere suggestie voor de auteur is een overvloed van feiten, toekomstig te vermelden in voetnoten. Ook hiervan een voorbeeld: op blz. 118 vinden we in de tekst de opsomming van de vliegtuigregistratietekens van 32 Mitchell- en 24 Boston bommenwerpers.

Een tekortkoming in het boek is het achterwege laten van inventarisnummers bij de afgebeelde documenten en foto's uit buitenlandse archieven. Hierdoor wordt afbreuk gedaan aan de waarde van het boek als bronnenpublicatie.

Keulards stoelt zijn berichtgeving op geallieerde bronnen. Hij vermeldt niet of er in Duitse archieven naspeuringen zijn verricht en met welk resultaat. Het is daarom misschien goed er hierop te wijzen dat hij de laatste hand legt aan een publikatie over het Duitse "Fliegerhorst" te Venlo, zodat we ons t.z.t. ook vanuit deze optiek een beeld kunnen vormen van de gevechtshandelingen.

Afrondend kunnen we stellen dat voor ons ligt een zeer rijk geïllustreerd oorlogsboek met bijzonder veel feitelijke informatie. Bij het doorlezen krijgen we een idee van de grote hoeveelheid werk die

Keulards heeft verzet voordat dit eerste boek van zijn hand kon verschijnen.

Het is een 'must' voor de echte Venlonaar alsook voor de verzamelaars van regionale oorlogspublicatie.

Voor de overige belangstellenden: laat kritische kanttekeningen U er niet van weerhouden het boek eens ter hand te nemen. Fotoboeken van deze omvang (21,5 x 33,5 cm) verschijnen niet zo vaak in onze regio.

Persoonlijk heb ik het met veel interesse gelezen.

Henri Smeets

Bombardementen op de
Maasbruggen te Venlo
oktober-november 1944
Harrie Keulards
Uitgev. van Spijk B.V.
Venlo, 1984
ISBN 90 6216 491 9
Prijs f 35,--

*

DIALECTOLOGIE

Medio mei 1986 start de cursus dialect voor gevorderden o.l.v. Paul Bloemen.

Nadere mededelingen hierover volgen t.z.t.

ONDERZOEK BEESELSE SCHANS.

Dit jaar werd door de archeologische werkgroep gestart met een onderzoek naar vluchtschansen. Dit zijn plaatsen, waar bewoners van een gehucht in de roerige tijden van het einde van de 16e en begin van de 17e eeuw met hun hebben en houwen hun toevlucht zochten om zich aldaar te verschansen. (zie vorige verenigingsblad).

Door boringen kon vooral de schans van Beesel goed gelokaliseerd worden. Dit in tegenstelling tot de schans van Geloo (Belfeld) en Swalmen, waar onze waarnemingen werden bemoeilijkt door verstoringen van het terrein, t.g.v. ophopingen en diepploegen.

In het voorjaar kon, na een periode van veel neerslag waardoor de omstandigheden ideaal waren, het verloop van de vroegere omgrachting van de schans zelfs zonder boringen worden waargenomen. Door boringen uit te voeren, kon worden gekonstateerd, dat de gracht ca 1.20 m diep moet zijn geweest. Op ruim 1 m diepte werd boven op een grijze laag leem een enkele centimeters dikke humuslaag aangetroffen waarin nog duidelijk humusresten te onderscheiden waren. Aan de hand van het verloop van deze laag was ook de hellingshoek van de omgrachting af te leiden.

De vulling van de gracht bestond verder nog uit een laag bruine leem met daarop de laag teelaarde. Overigens was een leuke bijkomstigheid dat bij toeval op een stuk aardewerk werd geboord, dat roodbruin was en uit de 17e eeuw dateert.

In de periode tussen het oogsten van de suikerbieten en het opnieuw inzaaien van dit perceel met wintergerst, kon op zaterdag 19 oktober een proefonderzoek worden uitgevoerd op de plaats

waar bij de voorgaande boringen een steenpakket ontdekt was. Dit bleek een ca 20 cm dikke laag maaskeien te zijn, die duidelijk in de richting van de gracht afhielden.

Ook werden enkele ca. 20 cm dikke palen gevonden, waarvan een deel van de kern was weggerot. Enkele van deze palen stonden nog rechtop in de grond en leken ons te zijn afgebroken. Waarschijnlijk gebeurd met het dempen van de

grachten.

Een verband tussen deze palen kon door de beperkte omvang van het onderzoek niet worden vastgesteld. Opvallend was wel, dat bij twee palen aan de grachtzijde enkele zware stenen tegen de voet van de palen waren geplaatst. Vermoedelijk om deze palen zo steviger te verankeren.

Tot het vondst materiaal behoren enkele tanden en kiezen o.a. van een paard (uit het onderste niveau van de gracht) en enkele scherven van aardewerk uit de eerste helft van de 17e eeuw. Zeer waarschijnlijk hebben we hier te doen met de toegangsweg van de schans naar de ophaalbrug en hebben de boven genoemde palen hierbij een functie gehad.

Volgend jaar zal het onderzoek worden voortgezet en hopen wij op deze nieuwe vragen een antwoord te vinden.

W. Luys.

ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN

Door goede contacten te onderhouden met de werknemers van verschillende baggermaatschappijen, is het ondergetekende gelukt twee vrij zeldzame en archeologisch gezien vrij interessante vondsten te verwerven.

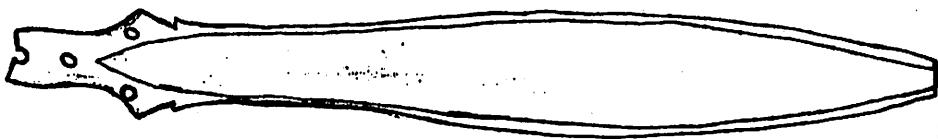
Het betreft hier ten eerste een goed geconserveerd bronzen zwaard met rivierpatina dat werd gevonden bij baggerwerkzaamheden in de Maas bij Wessem. De punt en bovendeel van de greep zijn afgebroken.

De lengte van het zwaard is 48^8 cm, terwijl de oorspronkelijke lengte ± 56 cm moet hebben bedragen.

4 Niet en voor de bevestiging van de greep, (met elk een diameter van 4,5 mm) zijn bewaard gebleven.

Datering: (naar schriftelijke mededeling van provinciaal archeoloog drs. W. Willems)

Typologisch gezien betreft het een Hallstadtt-zwaard, waarvan de bronzen exemplaren alle in de periode HA c te dateren zijn, dus 7e eeuw voor Christus (zie Cowen 1967).

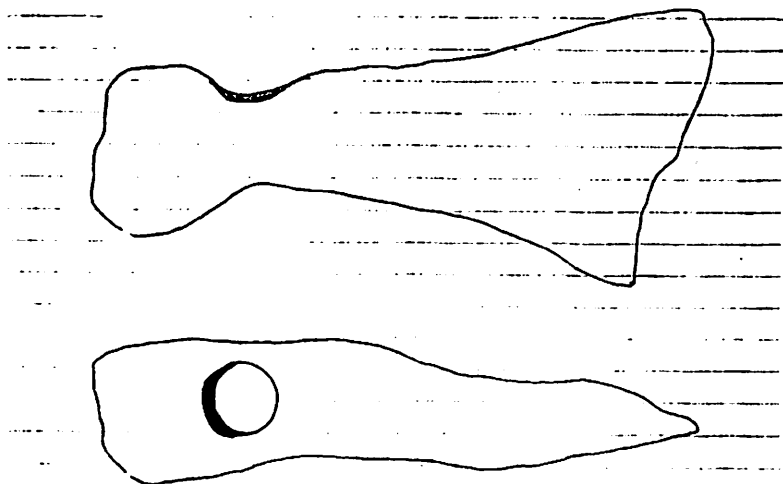
Waarschijnlijk is het een vertegenwoordiger van het vrij korte en brede Theems-type, waarvan in Nederland tot nu toe alleen een exemplaar uit Nijmegen bekend is.

In de Nederlandse chronologie dateert het stuk uit de vroege ijzertijd.

De tweede vondst betreft een bijl uit elandgewei (det: dr. G.E. Ijzereef R.O.B. naar schriftelijke mededeling van provinciaal archeoloog drs. W. Willems) dat werd opgebaggerd uit de Maas bij Stevensweert.

Een gedeelte van het bijlblad is afgebroken, wat mag blijken uit de enige vergelijkbare vondst uit Nederland die tot dusver bekend is; n.l. uit Hoogkarspel (Bakker/Brandt, 1966, 216 afb 26). Het stuk dateert uit de ijzertijd (evt. late Bronstijd) en geeft misschien ook een datering voor het exemplaar uit Stevensweert. Het steelgat is parallel met de snederichting geboord en heeft een doorsnede van 19mm. Het bijl heeft een lengte van 15 cm en een grootste breedte van 6,9 cm op het blad.

P. Peeters
Reuver.

St.W.I bijl van elandgewei Datering:Ijzertijd/
late bronstijd
Collectie: P.Peeters,
Reuver.

Romeinse munt.

Via dhr. Jo Smeets van de Heemkundevereniging Koerstreek vernamen we dat op een asperge veld, gelegen op de Schelkensberg in Belfeld, door de eigenaar een bronzen Romeinse munt gevonden was. Helaas werd deze niet erg deskundig schoongemaakt, waardoor de munt niet meer te determineren is. Waarschijnlijk betreft het een sestertius of dupondius uit de 2e eeuw na Chr. (det. dhr. van Pol). Bij navraag bleek deze munt gevonden te zijn niet ver van het Romeinse villaterrein aldaar. De munt werd in bruikleen verkregen.

Bovenstaande is niet een op zichzelf staand geval (zie ook ons verenigingsblad no 3 van dit jaer). Daarom als U zoiets vindt, meldt dit zo gauw mogelijk bij de heemkundevereniging of neem contact op met ondergetekende.

W. Luys.